

Motion till riksdagen 2006/07:So7

av **Thomas Nihlén m.fl. (mp)**
med anledning av prop. 2006/07:38

med anledning av prop. 2006/07:38 Socialtjänstens stöd till våldsutsatta kvinnor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar om ändring i regeringens förslag till lagtext i 5 kap. 11 § socialtjänstlagen till förmån för den formulering som utredningen föreslog i SOU 2006:65.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att begreppet ”barn som upplevt våld” ur ett barnperspektiv bättre beskriver barns situation när förälder utsätts för våld av närstående än begreppet ”barn som bevittnat våld”.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om vikten av att insatser mot våld mot kvinnor delas in i akuta åtgärder, långsiktiga åtgärder och förebyggande åtgärder.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om könsmaktsanalys och klargörande av vad våld mot kvinnor kan utgöras av.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om Uppsalamodellen och behovet av att landsting och kommuners socialtjänst upp arbetar bra samarbetsrutiner.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att exemplifiera akuta insatser med ”skyddat boende i korta eller längre perioder” i stället för ”en natt i skyddat boende”.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att det finns behov av skyddsutredningar även i samband med allvarliga övergrepp mot kvinnor utan dödlig utgång.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om våld i samkönade relationer.

Fel! Okänt namn på

Motivering

Den proposition som nu läggs fram är efterlängtd. Miljöpartiet påtalade redan i samband med att socialtjänstlagen gjordes om att en skärpning behövdes på området våld mot kvinnor. Nu är uppenbarligen tiden mogen. Tyvärr har alltför många kvinnor och barn fått för lite eller för dålig hjälp under åren som gått. Ibland ingen hjälp alls, eller insatser som gjorts på ett kränkande sätt som motverkat sitt syfte. Det är hög tid att området lyfts upp och att det blir en allmän vetskap i samhället generellt och hos varje kvinna – att socialtjänsten erbjuder bra hjälp och stöd till kvinnor som blir utsatta för våld i nära relationer.

Mot bakgrund av detta anser vi tyvärr att det viktigaste förslaget i propositionen, lagändringen, fortfarande inte är tydlig nog. I ett antal propositioner har man klarlagt att det egentligen redan ingår i socialtjänstens uppgifter enligt vad som sägs i rätten till bistånd i 4 kap.1 § SoL. Att detta inte räckt för att kommunerna ska anse sig vara skyldiga att bistå med insatser har dock visats gång på gång. Ett förtydligande infördes av detta skäl i 5 kap. 11 §, men trots detta har många kommuner fortsatt tycka att det varit rimligt att neka stöd och insatser till misshandlade kvinnor och deras barn. Det sägs i nuvarande utformning av 5 kap. 11 § att socialnämnden ”bör verka för” och ”bör särskilt beakta”. Socialutskottet har uttalat att man vill att *bör* ska ersättas med *ska*, men för konkret formulering har man inväntat förslag från den utredning som tillsatts för att ge förslag på förtydligande av socialtjänstens ansvar. Från Miljöpartiets sida har vi sett det som mycket angeläget att den slutliga formuleringen landar i en otvetydig skyldighet att agera från socialtjänstens sida. Det behöver bli solklart vad som gäller. Inte minst eftersom det fortfarande finns ett allmänt motstånd i samhället mot att inse vidden av problemet med mäns våld mot kvinnor.

Miljöpartiet anser att utredningen landade i ett sådant konkret förslag, just av dessa skäl. Samtliga remissinstanser ställer sig i huvudsak positiva till förslaget, även om det från en del fanns aspekter på att den juridiska formuleringen var otymplig. Regeringen föreslår en annan formulering, som fått en ny typ av vaghet. Vi vill därför att utredningens förslag till lagtext bibehålls: En viss otymplighet är att föredra framför vaghet som riskerar att inte ge den effekt man avsett. Vi ställer oss bakom utredningens förslag till lagtext: *Socialnämnden skall vid behov ge stöd och hjälp till den som utsatts för brott samt till dennes anhöriga. Nämnden skall härvid ge stöd och hjälp till kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående.* På samma sätt som tidigare inbegrips hedersrelaterat våld mot kvinnor och flickor i formuleringen. Utredningen menar att även det våld som kvinnor med funktionshinder kan utsättas för ska kunna inbegripas trots att de inte har eller haft en sexuell relation med personen ifråga.

Barn som upplevt våld

När det gäller barnen föreslog utredningen att man skulle använda sig av begreppet ”barn som *upplevt* våld” i stället för begreppet ”barn som *bevittnat* våld”. Vi delar här utredarens bedömning. Det finns ett stort antal situationer som inbegrips i det som kvinnofridsbrottet tar sikte på och som handlar om mycket mer än att ha bevittnat. Ett barn kan ha hört, sett skador på föräldern, upplevt tvång och förtryck, föräldrarnas skräck och kan ha varit invävd i en förlamande känsla under lång tid. Begreppet ”barn som *upplevt* våld” är bättre ur ett barnperspektiv enligt vår mening. Vi föredrar därför utredningens formulering framför regeringens: *Barn som upplevt våld eller andra övergrepp av eller mot närstående vuxna är offer för brott och socialnämnden skall vid behov ge dem stöd och hjälp.*

Handlingsplaner

Vi anser att handlingsplaner är viktiga och att insatser behöver vara på olika nivåer, något även utredningen resonerat runt. Insatser som görs och planeras bör ske på tre olika plan: akuta åtgärder, långsiktiga åtgärder och förebyggande åtgärder. Att ha ett sådant perspektiv innebär att inställningen till insatserna blir av en annan art. Vi anser därför att det behöver klargöras att kommunerna bör angripa problemet med insatser på alla tre nivåerna – akuta, långsiktiga och förebyggande – och vill ge regeringen detta till känna. Detta har även Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige lyft fram i sitt remissvar.

Könsmaktsanalys

Regeringen väljer att beskriva våld mot kvinnor som ett mångfasetterat problem, då i betydelsen av att det berör många olika politikområden och olika aktörer. Även att det är ett hälsoproblem, psykiskt och fysiskt, ett folkhälsoproblem, ett ekonomiskt problem och ett jämställdhetsproblem! Men det saknas längre resonemang om hur våld mot kvinnor ser ut och vad det kan utgöras av. Vi ser det som att propositionen utgör en viss glidning mot att våld mot kvinnor mer skulle handla om fysiskt genomförd påtaglig miss-handel som råkar vara riktat mot en kvinna. Den djupare problematiken och den könsmaktsanalys som har funnits med i tidigare sammanhang och som även ingick i direktivet till utredningen saknas. I propositionen nämns bara översiktligt den brottsbeskrivning i brottsbalken som infördes angående kvinnofridskränkning respektive grov kvinnofridskränkning – lagrum som kom till med insikt om våldets beskaffenhet när det gäller våld mot kvinnor. En beskrivning och analys av vad våld mot kvinnor kan utgöras av är viktig för uttolkare från socialtjänstens sida. Det gäller könsmaktsanalysen och ett klar-

Fel! Okänt namn på

görande att det inte bara yttrar sig i fysiskt våld, utan lika mycket i psykiskt våld, sexualiserat våld, hot om våld, andra hot och kontrollerande beteende.

Det finns idag många exempel på kvinnor som lever under hot om våld, men som när de söker hjälp hos socialtjänsten blir nekade sådan med motiveringen att ingen misshandel verkligen skett. Det visar att socialtjänsten då inte förstått mekanismen kring våld i nära relationer och att det ständiga hotet inbegrips i begreppet. Detta måste bli helt klart för socialtjänsten.

Samverkan mellan kommun och landsting

Viktiga led i stödet till kvinnor som utsatts för våld är dels hur de tas emot inom akutsjukvården, dels samordningen mellan myndigheter. Vikten av detta visas t.ex. i den s.k. Uppsalamodellen där särskilt utbildad och kompetent personal tar emot, och där man lägger stor vikt vid noggranna undersökningar och lika noggranna rättsintyg som kan säkra bevisning inför en eventuellt kommande process. Det är viktigt med ett kompetent emottagande inom akutsjukvården både för kvinnor som öppet talar om att de blivit misshandlade och de som söker för andra skador, men som kanske skulle kunna öppna sig och berätta om mottagandet är tillräckligt bra och förtroendefullt. Det är viktigt att kommun och landsting arbetar upp fungerande rutiner för att mottagandet inom sjukvården och övergången till fortsatt stöd fungerar så smidigt det bara är möjligt.

Under avsnittet ”Särskilda grupper” gör regeringen en uppräknning av olika grupper som man menar har särskilda problem. Här blandar man på ett olyckligt sätt ihop speciell problematik och bakgrund. Textmässigt vänder vi oss mot det avsnitt som har ”Kvinnor med utländsk bakgrund” som rubrik. Även om regeringen uppenbarligen anstränger sig för att visa att det inte handlar om en homogen grupp blir kontentan ändå sådan genom den särskilda rubriceringen. Vi ser det inte som meningsfullt att göra en sådan indelning och menar att det spär på den diskriminering – dold, öppen, institutionell och strukturell – som finns i samhället. Ett konkret exempel på problematisk formulering är när man på sid. 18 skriver: *Kvinnor med utländsk bakgrund kan med andra ord behöva hjälp med sådant som kvinnor uppvuxna i Sverige klarar på egen hand.* Det hade varit bättre att i olika avsnitt lyft fram det som verkligen innebär särskilda problem som behöver bemötas särskilt, såsom språksvårigheter och den situation asylsökande har.

En annan speciell problematik som hade förtjänat att lyftas fram under egen rubrik är kvinnor som utsatts för våld i samband med prostitution. I t.ex. Stockholms läns landsting har man lyft fram denna grupp särskilt i sitt handlingsprogram för omhändertagande av våldsutsatta kvinnor, och det är helt klart att insatserna måste göras på ett genomtänkt sätt för att nå dessa kvinnor på bästa sätt. En annan särskilt utsatt grupp är kvinnor med psykiska funktionshinder.

Exempel på akuta insatser

Vi anser för övrigt att det är olyckligt när man med akuta insatser exemplifierar med "en natt i skyddat boende". Bättre hade varit att uttrycka att det kan handla om skyddat boende i kortare eller längre perioder. Visst kan det handla om en natt bara, men den situation det handlar om är ofta så komplex och fylld av så motstridiga känslor att det är väldigt viktigt att i lugn och ro få gå igenom sin situation med andra som förstår och stödjer, vilket är den viktiga funktionen av kvinnojourer. Att i propositionen exemplifiera med en natt är olyckligt eftersom det leder tanken fel. Det finns redan mängder av exempel på oförstående socialtjänstemän som är obenägna att förstå behovet av vistelser på kvinnojourer och inte vill ta kostnaden för detta.

Vi anser dock också att det är viktigt att olika typer av stödboenden måste kunna erbjudas. Kvinnojourerna fungerar olika i olika kommuner. För en del kvinnor passar detta, men för andra inte. Det är därför viktigt att socialtjänsten tar ansvar för att det finns kvalificerade insatser av olika slag som står till buds. Det får inte vara så att man med automatik hänvisar alla till samma ställe.

Skyddsutredningar

Regeringen tar fasta på förslaget om att göra dödsfallsutredningar i de fall kvinnor mister livet på grund av våld i nära relationer. Det är bra. Däremot anser vi, liksom ett antal remissinstanser påpekat, att det kan vara minst lika viktigt att göra motsvarande skyddsutredningar från Socialstyrelsens sida även när mycket allvarliga övergrepp mot kvinnor skett, utan dödlig utgång. Det kan tillföra mycket viktig kunskap, inte minst eftersom kvinnan själv då kan ge sin bild av det stöd som stått till buds för henne och hur hon själv ser på vilket skydd hon behövt.

Samkönade relationer

När det gäller våld i samkönade relationer finns en liknande problematik. Det blir problematiskt att våld mot kvinnor i samkönade relationer inbegrips i propositionen på så sätt att de hänger med på ett hörn för att de är kvinnor, medan däremot inte våldutsatta män i samkönade relationer innefattas. Regeringen hänvisar till de aviserade medlen i budgetpropositionen för att stärka och utveckla brottsofferverksamhet för hbt-området. Vi ser en risk att det till största del kommer att beröra hot och hatbrott, ett i sig väl så viktigt syfte, men risken finns att våld i nära samkönade relationer inte kommer att lyftas upp. Och att socialtjänsten som möter sådan problematik kommer att stå handfallen. Regeringen bör utreda frågan och återkomma med förslag.

Fel! Okänt namn på

Regeringen pekar i propositionen på vikten av åtgärder för män, både för män som redan utövar våld mot kvinnor och män som befinner sig i riskzonen för att begå den typen av brott. De pekar också på behovet av bättre behandlingsmetoder. Ett arbete pågår på Regeringskansliet med att utveckla ett nationellt utvärderings- och utvecklingsprogram. Allt detta är bra. Från Miljöpartiets sida anser vi dock också att förebyggande arbete i vid mening måste ske när det gäller mansrollen, parallellt med konkreta åtgärder. Vi anser också att män som döms för våldtäkt eller misshandel ska vara tvingade att genomgå behandling. Det ska inte vara frivilligt.

Stockholm den 1 februari 2007

Thomas Nihlén (mp)

Gunvor G Ericson (mp)

Esabelle Reshdouni (mp)

Jan Lindholm (mp)